

Böyük şairə xalq məhəbbəti

2015-ci il ömrünü, gününü, bütün şüurlu həyatını Azərbaycanımızın bugünkü müstəqilliyinə, azadlığına həsr etmiş xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin 90 illik yubileyi ilidir. 1925-ci il avqustun 16-da Şəki şəhərində anadan olmuş Bəxtiyar Vahabzadə ibtidai təhsilə Şəkiddə başlamış, lakin 1934-cü ildə Bakıya köçdüklərinə görə təhsilini 176 sayılı məktəbdə davam etdirmişdir. Məktəb illərində şeir və dram dərnəklərinin üzvü olan Bəxtiyar 1942-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində oxuyarkən Mir Cəlal Paşayevin rəhbərlik etdiyi ədəbiyyat dərnəyində fəal iştirak edir. O, 1947-ci ildə universiteti bitirib aspiranturaya daxil olur. 1950-ci ildə "Səməd Vurğunun poeziyası" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etdikdən sonra, universitetdə müəllim işləməyə başlayır. Səməd Vurğun mövzusunda tədqiqatını daha da genişləndirmək üçün "Səməd Vurğunun yaradıcılıq yolu" adlı doktorluq dissertasiyasını müdafiə edir.

Bəxtiyar Vahabzadə yaradıcılığının yetkinlik mərhələsi 60-cı illərə təsadüf etsə də o, qədim tarixə malik poeziyamızın ənənələrinə həmişə sadıq qalmışdır. Şairin yaradıcılığında əsas yer tutan vətən və ana dili mövzusu şeirlərində özünü daha qabarıq şəkildə biruzə verir. Məhz bu baxımdan o, sovet dövründə milli ruhlu şeirlərinə görə təqib olunurdu. Şairin "Bəsdir", "Vətən var", "Təyyarələr" şeirlərində vətən uğrunda mübarizəyə hazır döyüşçü idealını yorulmadan seve-seve canlandırmışdır.

Hələ Qarabağ hadisələrindən çox-çox əvvəl şair uzaqgörənlik göstərərək xalqımızın şəhidlik yaddaşını təzələmişdir. Yaradıcılığında vətən mövzusunda xüsusi yer ayıran şair milli və estetik ideali olan vətəndaş obrazı yaratmışdır. Bu baxımdan onun qələmə aldığı "Vətəndən-vətənə" şeirində vətənin bütövlüyündən danışılır.

*Arazın bu tayı vətən,
O tayı vətən.*

Vətəni görməyə amanım yox mənim.

—deyən şair o taylı-bu taylı Azərbaycanın bütövlüyü və müstəqilliyi uğrunda ömrünün sonuna qədər mübarizə aparmışdır.

Bəxtiyar Vahabzadənin yaradıcılığında ana dili mövzusu əsas yer tutur. Şair yaxşı bilirdi ki, ana dilini sevmədən həqiqi vətən məhəbbətinə sahib olmaq olmaz.

Ana dilinin taleyi xalqın taleyi ilə ayrılmaz təl-lərlə bağlıdır. Sovet dövründə Azərbaycan dilinin süni şəkildə sıxışdırılıb rus dilinin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi üçün səy göstərilirdi. Lakin Bəxtiyar Vahabzadə bütün qüvvəsi ilə buna qarşı çı-xırdı. O, "Mənim anam" şeirində ana və dil anla-yışlarını yanaşı qoyur, onların eyni məfhum oldu-ğunu göstərməyə çalışırdı.

*Yox, mən heçəm, mən yalanam,
Kitab-kitab sözlərimin
Müəllifi-mənim anam.*

Şairin 1954-cü ildə yazdığı "Ana dili" şeirində dilimizə xor baxanlara qəzəbi və nifrəti ifadə olu-nur:

*Ey doğma dilində danışmağı ar bilən
fasonlu ədabazlar,
Qəlbinizi oxşamır qoşmalar, telli sazlar,
Bunlar qoy mənim olsun,
Ancaq vətən çörəyi sizlərə qənim olsun.*

Öz ana dilinə xor baxanları şiddətlə qınayan şair buna cavab olaraq "Latın dili" şeirini yazır. Cənubi Azərbaycanda ana dilində təhsilin olma-ması, bu dildə kitab çapının qadağan olunması şairi çox narahat edir. O, "Gülüstan" poemasında bu məsələyə toxunmuşdur.

Şairin yazdığı "Xəzan bül-bülü", "Şəbi hicran", "Ağlar güləyən", "Muğam" poemalarında qəm, kədər müşahidə olunur. Sovet ideyalarının təbliğ edildiyi bir zamanda müstəqillik arzusu ilə yaşı-yan xalqın kədərindən qabarıq şəkildə danışmaq mümkün olmadığından o, Füzuli, Sabir kimi şair-lərin kədərindən bəhs edərək mənsub olduğu millətin sovet zülmündən doğan kədərini dilə gətirmişdir.

"Gülüstan", "Atılmışlar", "Təzadlar", "İstiqlal", "Qiyamət", "Şəhidlər" Vahabzadənin ən yaxşı poe-malarındandır. Şairin sovet dövründə yazdığı po-emalar həqiqi mənalara ilə yanaşı, ikinci-simvolik mənə daşımaları xüsusiyyəti ilə də yadda qalır.

Bəxtiyar Vahabzadə mənzum dramları ilə bir növ Səməd Vurğun ənənələrinin davamçısı oldu-ğunu nümayiş etdirir. Onun "Vicdan", "İkinci səs", "Yağışdan sonra", "Yollara iz düşür" pyeslə-ri nəslə, "Fəryad" pyesi isə nəzmlə yazılmışdır. Bu pyeslər uğurla səhnəyə qoyulmuşdur.

Bundan başqa, şairin 1990-cı ildə qələmə aldı-ğı "Şəhidlər" poeması qanlı 20 Yanvar hadisələri-nə həsr olunmuşdur. "Şəhidlər" poeması uğurla səhnələşdirilmiş və tamaşaçılar tərəfindən rəğ-bətlə qarşılanmışdır.

Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi olan Dağlıq Qa-rabağ münaqişə ocağına çevriləndə şair vətən-dəş mövqeyini nümayiş etdirmiş, onun çağırışları yüz minlərlə insanı ayağa qaldırmışdı.

"Özümüzü kəsən qılınc" pyesi "Dədə Qorqud" dastanının motivləri əsasında yazılmışdır. Qədim türk tayfalarının arasında hökm sürən düşmənçilik özümüzü kəsən qılınc kimi təqdim olunmuşdur. Şair bir sıra əsərlərində olduğu kimi, burada da tarixdəki düşmənçiliyi göstərərək xalqı birliyə çağırır.

Bəxtiyar Vahabzadə ingilis şairi Corc Bayro-nun "Abidos gəlini" poemasını, A.S.Puşkin, M.Y.Lermontov, N.A.Nekrasov və başqa rus klassiklərinin şeirlərini Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir. O, ancaq öz vətəndaş əqidəsinə uyğun olan əsərləri tərcümə etmişdir. Bu baxımdan şai-rin şeirləri də türk, rus və s. dillərə tərcümə olunmuş, eyni zamanda bir neçə kitabı Moskvada rus dilində çap olunmuşdur.

Azərbaycanın ikiye bölünməsi S.Vurğun, M.Şəhriyar, S.Rüstəm kimi şairlərin yaradıcılığın-da olduğu kimi, B.Vahabzadənin də yaradıcılığın-da kədərle xatırlanmışdır. O, Azərbaycan xalqının bir dövlət halında birləşmək idealını daim önə çı-xarmışdır. Şairin "Gülüstan" poeması Azərbayca-

nın ikiye bölünməsi haq-qında danışmağın qada-ğan olduğu bir dövrdə qələmə alınmışdır. Bunu nəzərə alaraq şair 1959-cu ildə poemanı Bakıdan uzaqda—Şəkiddə rayon qəzetində dərc etdirmişdi. Lakin poemanın səsi tez bir zamanda hər tərəfə ya-yılır, müəllifə millətçi damğası vurularaq nəzarətə götürülür. 1963-cü ildə Azərbaycan xalqı Gülüstan müqaviləsinin 150 illiyini bayram kimi qeyd etməyə məcbur edilir.

Bu poema müəllifə böyük şöhrət qazandırır. Əsər Azərbaycanın Sovetlər İttifaqının tərkibində olmasına üsyan, etiraz kimi yazılmışdı. Şair Azər-baycanın birliyi və istiqlalı uğrunda çarpışan Sət-tar xan, Şeyx Məhəmməd Xiyabani və Pişəvəri-nin əziz xatirəsini yad edərək müstəqillik istəyini dilə gətirir, Azərbaycanı bölen tərəfləri yad adlan-dırır, bir xalqın əvəzinə qərar vermələrinə qəzəb-lə etiraz edərək deyir:

Bir deyən olmadı, durun, ağalar!

Axı bu yurdun da öz sahibi var.

Siz nə yazırsınız bayaqdan bəri,—

Bəs hanı bu yurdun öz sahibləri?

Vətənin parçalanmasına etirazını bildiren şair bunu Tomislərin, Koroğluların, Babəklərin ruhu-na təhqir sayır. O, ildırımın çaxmasını, dünyanın silkələnməsini, çalxalanmasını arzulayır. Babala-rın qan bahasına qoruduğu əmanət olan Vətənin yadların əli ilə bölünməsinə qəzəblənir və deyir:

Babaların şəni, şərəfi, əlbət,

Bizə əmanətdir, böyük əmanət...

Yoxmu qanımızda xalqın qeyrəti?

Belə saxlayarlar bəs əmanəti?

Müəllif müqavilənin imzalandığı kağıza vurulan möhürü Azərbaycanın köksünə basılan dağ hesab edir. O, müqavilənin yazıldığı kağızı, sərhəd dirəklərini, xalqı ikiye bölen Araz çayını qınayır.

Şair ölkənin ikiye bölünməsinin tarixə, mədə-niyyətə, ədəbiyyata da böyük zərbə olduğunu qeyd etmişdir. Sonda müəllif nikbin görünür. O, qeyd edir ki, bir xalqı, milləti ancaq kağız üzərində iki yerə bölmək mümkündür. Can bədəndən ayrılma bilmədiyi kimi, bu xalq da gec-tez bir ola-caqdır.

Böl kağız üstündə, böl gecə-gündüz,

Torpağın üstündə dirəklər də düz.

Gücünü, əzmini tök də meydana,

Qoşundan, silahdan sədd çek hər yana.

Torpağı ikiye bölərsən, ancaq

Çətindir bədənə candan ayırmaq!..

Azərbaycanın bütövlüyü, müstəqilliyi uğrunda bütün həyatı boyu mübarizə aparmış xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin xatirəsi tək-cə yubileyi ərəfəsində deyil, bütün zamanlarda hörmətlə anı-lır və yad edilir. Bu, böyük şairə olan əsl xalq məhəbbətidir.

